

SPIS TREŚCI

Wstęp	9
Dramat polski	
Maciej Szargot, <i>Twórczość dramatyczna Zygmunta Krasińskiego po 1836 roku</i>	13
Iwona Gosik-Kapelińska, „Bohater wyśniony, inkarnacja najczystszej, niesplamionej niczym miłości ojczyzny” – czyli o „Wallasie” (<i>Braveheart</i>) Józefa Szujskiego	28
Anna Sobiecka, „Rodzina Dylskich” Michała Bałuckiego. Między „bałuczyzną” a „dulszczyzną”	38
Inesa Szulska, <i>Związki wileńskiej pisarki Emmy Jeleńskiej-Dmochowskiej z teatrem</i>	54
Ewelina Lesisz, <i>Dramat/scena/uzdrowisko, czyli o rytualizacji życia w kurortach na przełomie XIX i XX wieku</i>	72
Wiesława Tomaszewska, „Jadwiga” Marii Gertrudy Skórczewskiej: status jakości metafizycznych w dramacie	91
Włodzimierz Szturc, „Zawisza Czarny” Tetmajera – „fantazja dramatyczna”	105
Barbara Szargot, <i>Zagłoba w Tatarzyna obrócony. O dramacie Henryka Sienkiewicza „Zagłoba swatem”</i>	115
Tomasz Sobieraj, <i>Zapomniany sukces debiutanta. „Dramat Kaliny” Zygmunta Kaweckiego</i>	126
Sabina Brzozowska, <i>Smutek, symbol, symetria. O „Śniegu” Stanisława Przybyszewskiego</i>	141
Dariusz Pachocki, <i>Leśmian, teatr i zaginiony dramat</i>	158
Maria Jolanta Olszewska, <i>Przyczynek do historii komedii, czyli „Majowe słońce” Włodzimierza Perzyńskiego</i>	171
ks. Grzegorz Głąb, <i>Osoby dramatu i dramat osób w „Bogu wojny” Adolfa Nowaczyńskiego</i>	188

Tadeusz Linkner, <i>Mitologiczny dramat Jerzego Remera</i> „ <i>Walgierz Wdały</i> ”	205
Michał Dudek, <i>Krytyka czy klinika? Strategie wykluczenia</i> w „ <i>Romansie Siedmiu Braci Śpiących w Chinach</i> ” Tadeusza Micińskiego	218
Hanna Ratuszna, <i>Bohater solarny – bohater hamletyczny. Uwagi</i> o „ <i>Grodzie słońca</i> ” Jerzego Żuławskiego	231
Natalia Poleszak-Fiedorczyk, <i>Między wolnością a uprzedmiotowieniem.</i> <i>Zapomniany dramat Leopolda Staffa „To samo”</i>	243
Mirosław Gołuński, <i>Ludwik Hieronim Morstin „Legenda</i> <i>o królu</i> ”	259
Justyna Kołodziejczyk, Beata Utkowska, <i>Jak była szyta</i> „ <i>Biała rękawiczka</i> ”. <i>O zapomnianych i zaginionych wersjach</i> <i>dramatu Stefana Żeromskiego</i>	272
Katarzyna Wojewódzka-Downar, <i>Wariat z Krupówek, wizjoner</i> <i>czy naukowiec? Rzecz o fragmentach niedoczytanych w dramatach</i> <i>Stanisława Ignacego Witkiewicza</i>	289
Ksenia Lebedzińska, „ <i>Wrogowie bogaczy</i> ”. Tadeusza Rittnera <i>teatr pisany na nowo</i>	298
Dorota Fox, Grażyna Maroszczyk, <i>Dramat w pułapce polityki</i> <i>i ideologii. O „Leninie” Wacława Grubińskiego</i>	305
Przemysław Pawlak, „ <i>Mątwą</i> ” <i>niedoczytana</i>	317
Katarzyna Małgowska, <i>Tragedia słabości i ofiary spóźnionej.</i> „ <i>Alcesta</i> ” <i>Emila Zegadłowicza na nowo odczytana</i>	326
Joanna Warońska, <i>Kto jest kim, czyli zabawy tożsamością</i> <i>w komediach skamandrytów</i>	343
Martyna Ujma, <i>Dramaturg nieznanym? W kręgu twórczości</i> <i>dramatycznej Antoniego Słonimskiego</i>	359
Dobrochna Ratajczakowa, <i>Gra w Pirandella i gra z Pirandellem</i> <i>w sztuce Mariusza Maszyńskiego „Tak – a nie inaczej”</i>	377
Karol Samsel, <i>Romantyczny rodowód „Schyłku amonitów”</i> <i>Ewy Pohoskiej</i>	386

Jadwiga Zacharska, <i>Dzieje „Grzechu” Stefana Żeromskiego</i>	396
Magdalena Daroch, <i>Tematyka obozowa w zapomnianych dramatach Tadeusza Hołuja „Dom pod Oświęcimiem” (1948) i „Puste pole” (1963)</i>	405
Agnieszka Kramkowska-Dąbrowska, <i>O kilku warstwach zapomnienia – na przykładzie twórczości Władysława Terleckiego</i>	416
Tomasz Wójcik, <i>Późny dramat. „Kosmogonia” Jarosława Iwaszkiewicza (po pół wieku)</i>	433
Krystyna Latawiec, <i>„Po tamtej stronie świec” Stanisława Grochowiaka jako moralitet polityczny</i>	442
Michał Zdunik, <i>Tadeusza Różewicza rozliczenie z wojenną legendą. „Do piachu...” w kontekście europejskiego modernizmu – nowe modele interpretacji</i>	453
Dramat obcy	
Olga Ciwkaż, <i>O dramatach historycznych na scenach amatorskich i zawodowych teatrów w Stanisławowie (od końca wieku XVIII do 1939 roku)</i>	463
Gabriela Matuszek, <i>„Gdy wstaniemy z martwych” – epilog dramatyczny Henryka Ibsena</i>	476
Joanna Dobrowolska, <i>„Wassa Żeleznowa” Maksyma Gorkiego jako dramat zapomniany. Próba ponownego odczytania pierwszego wariantu sztuki</i>	487
Bibliografia (wybór)	509
Indeks osobowy	533

WSTĘP

Kiedy w roku 2010 ukazała się dwutomowa publikacja *Zapomniany dramat*, pod redakcją Marii Jolanty Olszewskiej i Krystyny Ruty-Rutkowskiej, zbierająca teksty o zapoznanych tekstach dramatycznych wieków XIX i XX, redaktorki miały świadomość, że te dwa tomy nie wyczerpują tematu. Pozostało jeszcze wiele dramatów zapomnianych albo niedoczytanych, którym warto poświęcić badawczy lub po prostu czytelniczy czas. Dlatego pojawiła się potrzeba, by raz jeszcze pochylić się nad tym, co nie znalazło miejsca w kanonie dramaturgicznym lub zostało pominięte, zapomniane, jak i często z różnych względów przemilczane lub niezrozumiałe w czasie, kiedy utwór powstawał – zarówno jeśli chodzi o tekst, jak i jego odczytanie. To drugie dotyczy się zwłaszcza dramatów znanych i cenionych, które doczekały się nowego, reinterpretującego spojrzenia. W ten sposób powstał tom *Dramaty zapomniane – niedoczytane – pominięte. (Re)interpretacje*.

Owe dwa obszary badawcze – dramaty zapomniane i nowe odczytania klasyki – stawiają przed historykami literatury kolejne, ważne problemy. Po pierwsze, czy w poszukiwaniu zapomnianego warto sięgać po twory drugorzędne. Takie, które w czasie powstania owszem, były popularne, ale upływający czas pokrył je patyną, i takie, które w ogóle nie przebiły się do szerszej publiczności. Po drugie, czy można jeszcze coś nowego napisać o dramatach opracowanych na wszystkie możliwe sposoby przez najwybitniejszych badaczy. Czy w poszukiwaniu reinterpretacji nie dokonuje się nadinterpretacji?

Tom, który oddajemy w Państwa ręce, jest przykładem na to, że stawiać pytania warto zawsze, a szukanie odpowiedzi na nie jest zazwyczaj fascynującą literacką podróżą. Wybitne teksty dramatyczne nie powstawały przecież w próżni literackiej i, szerzej, kulturowej. Czerpały z żywego nurtu literatury i teatru, w którym znajdowały się również teksty późniejsze, czasem również wybitne, ale o nierozpoznanym geniuszu. Trud, jaki podejmują badacze tego rodzaju dramatów, jest nieoceniony, ponieważ czynione rozpoznania dają wgląd w atmosferę epoki, ukazują przeplatanie się idei, form, wskazują na wpływy, inspiracje, zapożyczenia, pozwalają na rekonstrukcję świadomości ówczesnych twórców, jak i odbiorców. To samo dotyczy się reinterpretacji. Często bowiem okazuje się, że wystarczy niewielka zmiana w spojrzeniu badawczym, a tekst zaczyna skrzyć się od niedostrzeganych dotychczas znaczeń. Co warto podkreślić, tekst jest tu zawsze przed

pomysłem interpretacyjnym i to on kieruje pracą historyka literatury, a nie narzucona z góry teza.

To wszystko sprawia, że temat odkrywania, odczytywania na nowo zapomnianych, pominiętych czy niedoczytanych tekstów ciągle pozostaje aktualny, a lektura przynosi wiele ciekawych rozwiązań, ale również nowych problemów do rozwiązania. Być może ten tom również nie jest ostatnim.

W książce tej zostały zebrane teksty dotyczące dramatów polskich oraz obcych z wieków XIX i XX. Ułożone one zostały w porządku chronologicznym i tematycznym zarazem. W ten sposób czytelnik może podążać za przemianami dramatycznymi i teatralnymi na przestrzeni dwóch stuleci. Podział na dwie części, dramatów polskich i obcych, jest zaś nawiązaniem do wspomnianych na początku tomów *Zapomnianego dramatu*.

Mamy nadzieję, że lektura zawartych w tomie tekstów stanie się inspiracją dla kolejnych badaczy, by śmiało wychodzić poza utarte szlaki historycznoliterackie, szukając tego, co zapomniane, niedoczytane, pominięte.

*

Tom ten poświęcamy pamięci Krystyny Ruty-Rutkowskiej (1960–2013), historyka i teoretyka dramatu oraz teatru, współredaktorce *Zapomnianego dramatu* i autorce wielu ważnych prac naukowych z dziedziny teorii i historii dramatu. W jej dorobku znalazła się niezwykle cenna *Dramaturgia Mariana Pankowskiego: problemy poetyki dramatu współczesnego* (2002).

Redakcja